

УДК 94 (477) «1917-1920/21»: 82-94 : [92 : 355.081] Загородський О.О.
DOI: [https://doi.org/10.33782/eminak2020.2\(30\).410](https://doi.org/10.33782/eminak2020.2(30).410)

ІПОСТАСЬ ГЕНЕРАЛА О.О. ЗАГРОДСЬКОГО (ЗА МАТЕРІАЛАМИ МЕМУАРНОЇ ЛІТЕРАТУРИ)

Марія Рогожа

Уманський державний педагогічний університет імені Павла Тичини (Умань, Україна)
e-mail: rohozhamm@ukr.net
ORCID: <https://orcid.org/0000-0002-9545-830X>

Генерал Армії УНР О.О. Загородський у період національно-визвольних змагань 1917-1921 рр. виявив себе професійним військовим. Отримав належне сімейне виховання та визначивши особисті пріоритети у житті, він вибрав військову службу, розпочав її рядовим солдатом. До жовтневого перевороту 1917 р. устиг взяти участь у боях Першої світової війни, отримати досвід керівництва військовими підрозділами та чин штабс-капітана. У непростому політичному житті 1917 р. прийняв свідоме рішення, перейшов на службу до українського війська. Подальша участь у збройній боротьбі за українську державність остаточно сформувала його іпостась вояка.

Ключові слова: Загородський, вибір, служіння, УНР, іпостась

Продовжуючи вивчення подій в інтелектуальному просторі українських національно-визвольних змагань 1917-1920/21 рр., дослідники намагаються виявити не тільки причини їхньої поразки. Втрачені можливості стосовно побудови української державності також продовжують залишатися в полі зору наукової спільноти, оскільки їхнє значення виходило далеко за рамки буденного сприйняття як доконаного явища. Адже вони мали та мають не тільки повчальне, але й застережне значення, особливо на тлі всезростаючих впливів різного роду форм і методів гібридної дії негативних факторів, особливо це стало помітним у нинішній час.

Водночас, наукова література, оперуючи інформаційним масивом мемуарної, утверджує поступовий, однак послідовний перехід від вивчення історії подій до розуміння особистісних якостей непересічної постаті безпосереднього учасника, що виявилися у цих подіях, її участі в них і внескові у процес виборювання права на побудову власної держави. Такий перехід причинно обумовлений, оскільки вона волею історичного процесу опинилася на перехресті подій, а прийняття нею рішень та їх реалізація неминуче мали наслідки, часом – незворотні.

Відтак, вивчення історії становлення і розвитку особистості у просторі та часі сприятиме розумінню загальних процесів українського державотворення, водночас, усвідомленню причинно-наслідкових зв'язків у подіях та явищах, безпосереднім учасником і творцем котрих ставала чи виступала видатна особистість. Крім того, варто наголосити, що осмислення часово-просторового континууму вчитиме та, водночас, і застерігатиме від помилок у майбутньому. Тому ведення дослідниками пошуку місця найбільш виразних особистостей у перебігові виборювання незалежної української державності, їхнього впливу на хід подій і результати дії сприймається не лише своєчасним, – людинознавчі студії вбачаються, на наш погляд, пріоритетними на сучасному етапі історичних досліджень в Україні.

Масив наявної на нинішній час мемуарної літератури, підсилений і поглиблений

відомостями з українських архівів, сприяв ширшому та глибшому осмисленню особистісних якостей виразних постатей – очільників значних українських військових формувань, їх місця у боротьбі за українську державність і рівню особистого військового хисту, звідси – інтелектуального внеску у справу боротьби з «різнобарвними» ворогами, в які б шати вони не одягалися та що б не обіцяли за перехід на їхній бік...

Серед плеяди вищих військових керівників, які упродовж усього періоду очолювали збройну боротьбу за українську державність, зайняв властиве йому місце і генерал Олександр Олександрович Загородський (10.04.1889-04.08.1968), уродженець Київської губернії. Для вибудовування цілісного уявлення про особистість генерала О.О. Загородського, його місця у національно-визвольних змаганнях засобами мемуарної літератури нами зроблено спробу дослідити це явище через поняття «іпостась»¹.

Водночас, такий підхід дозволив простежити розвиток його особистісних якостей, позаяк простір і час спогадів щодо О.О. Загородського у мемуарній літературі охопив період у 50 років.

Виявлено достатню кількість свідчень стосовно його походження. Документально встановлено, що О.О. Загородський народився у багатодітній родині сільського священника с. Зеленьків Уманського повіту Київської губернії. Родина рано втратила свого годувальника – священника Олександра Загородського (†1896). У «Кліровій відомості Уманського повіту за 1890 рік» нами виявлено матеріали щодо багатодітної родини священника Олександра Загородського. Його син, також Олександр, який вибув з 4-го класу Київської духовної семінарії та зрештою обрав військову службу, виявився наймолодшим серед його дітей. Він народився 10 квітня 1889 року (за н. с.) й охрещений у церкві Різдва Богородиці с. Зеленьків². Діти священника, зокрема сини, виростили у середовищі села, котре належним чином впливало на формування кращих рис українця. Розуміючи діапазон впливів сільського соціуму на особу, бачиться необхідним підкреслити, що чесність у відносинах, порядність, обов'язковість, вірність даному слову та почуттю обов'язку він отримав у родинно-му колі та закріпив у середовищі відносин села.

Перехід на військову службу відбувся у 1912 р., коли Олександра призвали до війська та направили для проходження служби до 74-го Ставропольського піхотного полку. Тут варто підкреслити, що рядовий О.О. Загородський, маючи три роки навчання у Київській духовній семінарії, був помічений командуванням полку, тому вже в 1913 р. закінчив полкову навчальну команду й отримав звання – «унтер-офіцер». Є підстави стверджувати, що військове середовище виявилось для нього успішним, оскільки у березні 1914 р. йому присвоїли наступне звання – «старший унтер-офіцер». Критично оцінюючи себе та обстановку, оскільки «в повітрі» вже відчувалося наближення Першої світової війни, дійшов до висновку про можливість успішно скласти необхідні іспити на звання офіцера. Іспити успішно відбулися у червні 1914 р., тож перший офіцерський чин – прапорщик – отримав 22.08.1914 р.³

На нашу думку, отримання офіцерського чину завершило певний період життя

¹ Куньч З.Й. Універсальний словник української мови. Тернопіль: Навчальна книга – Богдан, 2005. 848 с.

² Центральний державний історичний архів України у м. Києві (ЦДІАК). Ф. 127. Оп. 1011. Спр. 3192. Арк. 280.

³ Російський державний воєнно-історичний архів (РДВІА). Ф. 409. Оп. 1. Спр. 51410. п/с 508.

юнака. У зв'язку з цим мета статті – простежити в особі генерал-хорунжого О.О. Загородського поступальний процес формування іпостасі професійного вояка через його управління значним військовим з'єднанням. Її реалізацію передбачено здійснити завдяки послідовному вивченню життєвого шляху через множини виявів у повсякденній бойовій обстановці, завдяки їй – становлення професійної діяльності як командира.

Безпосередня участь молодшим офіцером у бойових діях, сутички з ворогом у штикових атаках, поранення, лікування, військові відзнаки, повернення на передову, перебування у середовищі та спілкування із «нижніми чинами», все це істотно вплинуло на свідомість молодого вояка – як з погляду професійного, так і з погляду соціального, – особливо щодо зрілого розуміння цілей і завдань Першої світової війни.

Розмови із солдатами та офіцерами полку, при їх різному ставленні до війни, розуміння упослідженості українців, визискування багатств українських територій привело його зрештою до думки про необхідність свідомого переходу до створюваних військових частин Української Народної Республіки. Особа бойового офіцера на шляху до формування ознак видатної особистості набула ще однієї грані іпостасі вояка – О.О. Загородський зробив свідомий крок, перейшов на службу до українського війська (листопад 1917 р.), – розуміючи під цим власну участь як особистий внесок у творенні незалежної соборної самостійної української держави.

Проходження військової служби в утворених УНР різних військових з'єднаннях достатньо повно виявлено у підготовленому Я.Ю. Тинченком (1995) довідникові щодо шляху українського офіцерства в 1917-1921 рр.⁴, істотно розширеному системним дослідженням біографій українських командирів часів Визвольної війни 1917-1921 рр. (2007)⁵. А також О.М. Колянчуком, М.Р. Литвином і К.Є. Науменком (1995)⁶, І.В. Срібняком (1997)⁷, І.П. Мазепою (2003)⁸ тощо. Вони у різний спосіб наголошували на остаточному викристалізованій іпостасі професійного військового, здатного командувати великими військовими з'єднаннями, приймати зважені управлінські рішення, спрямовані на досягнення поставлених військово-політичним керівництвом завдань. При цьому виявлено, серед інших граней його іпостасі намагання максимально унеможливити втрати особового складу серед підлеглих.

Наявний потужний пласт мемуарної літератури, де згадано генерал-хорунжого О.О. Загородського у різних оціночних судженнях авторів, оприлюднений безпосередніми учасниками національно-визвольних змагань на основі власних спогадів і рефлексій. На наш погляд, найбільш повним і точним відтворенням подій є спогади Олександера Доценка, як ад'ютанта М.В. Омеляновича-Павленка, (1932)⁹, Михайла

⁴ Тинченко Я. Українське офіцерство: шляхи скорботи та забуття. 1917-1921. Ч. 1: Бібліографічно-довідкова. Київ: Тиражувальний центр УРП, 1995. 258 с.

⁵ Тинченко Я. Офіцерський корпус Армії Української Народної Республіки (1917-1921): біографічний довідник. Київ: Темпора, 2007. Кн. I. 2007. 535 с., іл.

⁶ Колянчук О.М., Литвин М.Р., Науменко К.Є. Генералітет українських визвольних змагань: Біографи генералів та адміралів українських військових формувань першої половини ХХ ст. Львів: Інститут українознавства ім. І. Крип'якевича НАН України, 1995. 285 с.

⁷ Срібняк В. Обеззброєна, але нескорена: Інтернована Армія УНР у таборах Польщі й Румунії (1921-1924 рр.). Київ-Філадельфія, 1997. 187 с.

⁸ Мазепа І. Україна в огні та бурі революції 1917-1921 рр. Київ: Темпора, 2003. 608 с.

⁹ Доценка О. Зимовий похід (6.XII.1919 – 6.VI.1920). Київ: Вид-во ім. Олени Теліги, 2001. 375 с.

Омеляновича-Павленка Старшого (1934)¹⁰, Петра Зленка (1935)¹¹, Павла Самовидця (1949)¹², Юрка Тютюнника (1966)¹³, Панаса Феденка (1972)¹⁴. Особливу вагу має Альманах «У 50-річчя Зимового Походу Армії УНР» (1973), як важливий меморіальний документ¹⁵. Водночас, він сприйнятий переконливим свідченням нескореного духу українських вояків, які й на чужині з честю продовжували справу відновлення української державності.

Варті уваги мемуари як дослідження Василя Задояного (1973)¹⁶ та спогади командарма Михайла Омеляновича-Павленка (2007) в їх розширеному опрацюванні¹⁷ тощо. Потрібно відзначити, що переважна більшість із наведеної мемуарної літератури стосувалася Першого Зимового походу Армії УНР як найвищого вияву «...ідеї і чину...» у національно-визвольних змаганнях за побудову незалежної української держави¹⁸.

Відзначимо, що науковці, які досліджували сутність особистості очільників національно-визвольних змагань після проголошення незалежності України, аргіорі відзначали їх видатні якості військових. Водночас мемуаристи безпосередньо, на основі спогадів про конкретні бойові дії чи сутички, повсякденність бойового походу аналізували не тільки бойову звитягу та мистецтво ведення війни у запіллі ворога. Найвиразніше вони бачили громадянські, командирські та людські якості очільників, котрі, на їхню думку, єднали бойовий підрозділ в єдиний живий організм, покликаний і здатний до перемоги над ворогом.

Слід зауважити, що на кінець 1919 – початок 1920 р. воєнна та суспільно-політична ситуація на українській території істотно змінилася. Вимушену концентрацію Армії УНР на території Поділля оточували військові підрозділи Збройних сил Півдня Росії, війська Радянської Росії та збройні сили Другої Речі Посполитої Польської, що окремими частинами вже розпочали силові дії щодо інтернування вояків Армії УНР. Генерал М.В. Омелянович-Павленко у спогадах дав відомості щодо її дислокації, яка склалася внаслідок множинної дії несприятливих обставин: «28.11. Запорожці після упертого бою залишають Старокостянтинів. Армія губить свій маневровий плацдарм і скупчується своєю головною масою в останній трикутник Любар – Шепетівка – Миропіль (сторінка трикутника – 30 верст.), вороги вже не тиснуть її, вважаючи, що справа порішена, й залишають нас до самознищення в останній агонії; державний апарат зосереджується (29.11) в Любарі»¹⁹.

¹⁰ Омелянович-Павленко М. (Ст.). Зимовий похід, 6.XII.1919 – 5.V.1920. Каліш: Друк. вид-ва «Чорномор», 1934. 191 с.; 6 арк. іл.

¹¹ Зленко П. Зимовий Похід. Матеріали до бібліографічного покажчика. Прага, 1935. 15 с.

¹² Самовидець П. Зимовий похід: Тридцять роковини, 1919-1949: політичний огляд. 1949. 28 с.

¹³ Тютюнник Ю. Зимовий похід 1919-20 рр. Коломия: Трембіта, 1923. 101 с.

¹⁴ Феденко П. Минуло півстоліття: зимовий похід армії Української Народної Республіки, 1919-1920 рр. Нью Йорк; Джерсі Ситі: Свобода, 1972. 79 с.

¹⁵ Альманах «У 50-річчя Зимового Походу Армії УНР. 6.12.1919 – 6.05.1920». Ред.: М. Крат, Ф. Грінченко. Нью-Йорк, 1973. 280 с.

¹⁶ Задояний В. У 50-ти річчя Зимового Походу Армії УНР: його моральні та матеріальні бази // Альманах «У 50-річчя Зимового Походу Армії УНР. 6.12.1919 – 6.05.1920». Нью-Йорк, 1973. С. 23-28.

¹⁷ Омелянович-Павленко М. Спогади командарма (1917-1920): Документально-художнє видання / упоряд.: М. Ковальчук. Київ: Темпора, 2007. 608 с.: іл.

¹⁸ Шанковський Л. І-й Зимовий Похід: ідея і чин // Альманах «У 50-річчя Зимового Походу Армії УНР». Нью Йорк, 1973. С. 17-22.

¹⁹ Омелянович-Павленко М. Спогади командарма... С. 232.

Зовнішні чинники приведення до катастрофічного стану Армії УНР доповнюють-ся внутрішніми чварами з присмаком зовнішнього впливу, скоріше, – змови зовнішніх і внутрішніх ворогів. Автор спогадів наголосив: «Обов'язок ворога перебирає далі на себе своя людина, що тішилася в свій час у Головного командування особливим довір'ям – свій «отаман» Волох. ...В ніч 2-3.12. маніфестується спроба перевороту в напрямку оголошення держаного устрою на Україні – Соціалістичної Радянської Республіки, а фактично – ограбування державної скарбниці, через що армія залишається майже без грошей»²⁰. Катастрофічний стан посилювався ще й тим, що серед вояків тривали пошесні хвороби, зокрема, тифи сипний, черевний, поворотний. Далі у спогадах М.В. Омелянович-Павленко для розуміння загрозливого стану ситуації щодо Армії УНР вдався до метафори: «Три прапори – польський у Шепетівці, добровольчий у Старокостянтиніві й червоний у Бердичеві – оточують горстку борців біля жовто-блакитного прапору в Любарі»²¹.

Для найбільш повного розуміння становища Армії УНР перед її виходом у Перший Зимовий похід потрібно зробити декілька уточнень. Найперше та чи не найважливіше з них – її фактичний стан був вкрай критичним, невідворотно насувалася катастрофа: «...Українська Наддніпрянська Армія в першій половині листопаду 1919 року, знесилена, здесятована тифом, гола й боса, відступала з лінії (приблизно) Брацлав – Ямпіль, в загальному напрямі Нова Ушиця – Дунаєвці... Постало тяжке питання, що робити далі»²². Потрібно було знайти безпомилкове, єдино правильне рішення, історія національно-визвольних змагань вже не давала часу на роздуми. Тому мемуарна література вказала на наступне: «Перед виїздом за кордон, 4 грудня 1919 року, в Новій Чарторії Симон Петлюра відбув важливе засідання. В ньому взяли участь: уряд, командуючий армією генерал Василь Тютюнник і всі командуючі окремих груп військ: ген. М. Омелянович-Павленко, полковник Євген Коновалець, ген. Ю. Тютюнник, ген. О. Загородський і ген. В. Трутенко. На цій нараді уряд запропонував представникам війська поробити похід армією по запіллю ворога»²³.

Отже, у середовищі вищого військового командування, знаючи про внесену пропозицію військового міністра в уряді І.П. Мазепи – полковника В.П. Сальського – вирішили підтримати думку про продовження бойових дій партизанськими методами. Її оприлюднив прем'єр уряду І.П. Мазепа. Позицію та пропозицію уряду з професійних міркувань доповнив начальник Генштабу, він «...заявив, що армія повинна вирушити у похід, бо не може триматися у заданому районі, а от. Ю. Тютюнник доповів, що хоче прорватися до Дністра і там провадити боротьбу до весни, аж поки обставини дозволять вести її в ширшому масштабі»²⁴.

Автор спогадів також вважав за необхідне пригадати наступне: «Увечері (перед виходом у похід – *Авт.*) ...у с. Борушківцях, командир Волинської дивізії от. Загородський скликав старшинську нараду. На цій нараді, охарактеризувавши ситуацію і план дальшої боротьби, от. Загородський запропонував вибрати командуючого дивізією: офіційного призначення, на його думку не вистачало – особі, яка мала вести людей на майже певну смерть, треба було мати довіря підвладних. Одноголосно командиром дивізії обрано Загородського. Тоді він виголосив промову, в якій за-

²⁰ Омелянович-Павленко М. Спогади командарма... С. 232.

²¹ Ibid. С. 233.

²² Доценко О. Зимовий похід... С. 6.

²³ Самовидець П. Зимовий похід: Тридцять роковини, 1919-1949: політичний огляд. 1949. С. 13.

²⁴ Доценко О. Зимовий похід... С. 7-8.

явив, що «поведе твердою рукою дивізію до досягнення наміченої мети, хоч би для того довелося віддати життя всієї дивізії, всіх же, хто стоятиме на перешкоді, буде нещадно карати». Старшини та козацтво чекали лишень наказу, аби йти до свого народу й разом з ним продовжувати боротьбу за українську суверенність, за всяку ціну додержуючи регулярний стан дивізії... З великим почуттям і захопленням старшина чуло проспівала: «Ще не вмерла Україна», «Заповіт», «Не пора». В цім співі чулася така міць і віра в свою ідею, що здавалося, ніяка сила не може зломити цієї національної скелі борців. З таким настроєм старшини розійшлися по своїх частинах підготовлятися до майбутнього маршу»²⁵.

Цитований фрагмент зі спогадів О.С. Доценка дозволив виявити уже кілька граней іпостасі О. Загородського: найперше – як військовика, дії якого обумовлені обставинами майбутнього походу; потім – громадську, коли зібралися всі старшини Волинської дивізії та виявили відданість справі, єдність слова та діла; нарешті – етнопсихологічну, оскільки О. Загородський, як єдиноначальник значного українського військового з'єднання, добре розумів значення мотиваційної спрямованості щодо єдності військової частини перед таким відповідальним рейдом ворожими тилами.

Іпостась О.О. Загородського як здібного вояка та командира, переконливо доводить і наступна цитата: «Волинська збірна група, що складалася: з 1-го збірного пішого полку, до складу якого входили й рештки Північної дивізії; 2-го збірного пішого полку з решток 2-ої дивізії (б. «Запорізької Січи»); 4-го полку Сірожупанників, що походив з б. 4-ї дивізії Сірожупанників; 2-го кінного ім. Залізняка полку; кінного полку ім. Гетьмана Мазепи та Волинської гарматної бригади, що утворилася з решток гарматних частин згаданих вище 3-ох дивізії»²⁶. Отже, поступом історії боротьби за українську державність лише днів 3-4 відводилося О.О. Загородському для перетворення збірної групи, сформованої з різних за бойовим призначенням військових підрозділів, у єдиний бойовий організм, здатний виконувати волю командира, підпорядковуватися йому та реалізовувати управлінські рішення як єдиноначальника. Тож при крайньому дефіциті часу та за практично повної довіри підлеглих О.О. Загородський, спільно зі старшинами Волинської збірної групи, максимально використавши мінімальні можливості матеріального забезпечення майбутніх бойових дій, на день виходу в похід уже мав боєздатну військову одиницю (за приблизними підрахунками, близько 1000 вояків – *Авт.*). Грань вмілого організатора військового підрозділу істотно доповнила іпостась Загородського-вояка, що розширило наші уявлення про фактичний перебіг історії Армії УНР перед її Першим Зимовим походом.

Уся військова потуга Армії УНР вийшла у Перший Зимовий похід 6 грудня 1919 р., долаючи фронт зіткнення з денікінцями. О.С. Доценко, особистий ад'ютант Командарма Дієвої армії УНР, водночас, і командира Запорізької збірної групи, повідомив у мемуарах про прийняте рішення щодо прориву через фронт: «Між 7-9.XII перейти через райони, зайняті частинами Галицької армії, а вже 10-11.XII почати форсувати залізницю Янів-Бердичів і Вінниця-Козятин на ділянці поміж ст. Голендри (біля Козятини) й Гулівці (біля ст. Калинівки»²⁷. Волинська збірна група, що нею командував О.О. Загородський, 6.XII організовано вирушила із с. Борушківці (нині Любарський р-н Житомирської обл. – *Авт.*) і вже за добу добралася до с. Бурківці (нині Погребищенський р-н Вінницької обл. – *Авт.*).

²⁵ Доценка О. Зимовий похід... С. 10.

²⁶ Ibid. С. 14.

²⁷ Ibid. С. 15.

Командарм Армії УНР М.В. Омелянович-Павленко у Першому Зимовому поході, маючи значний бойовий досвід, зокрема, російсько-японської та Першої світової воєн, врахував особливості ведення бойових дій у більшовицькому запіллі нетиповими методами, створив спеціальний підрозділ з високим рівнем мобільності на випадок раптового нападу значних ворожих сил. Вибір припав на військове з'єднання волинців: «Волинська дивізія та 3-й кінний полк, складаючи спільну армійську резервну групу, – посуватися за Запорожцями. Додаткове завдання для Волинців: 21 квітня окремим відділом захопити ст. Любашівку, на залізничній лінії Балта – Голта, зімпровізувати бронепотяг і потім зробити випад на Голту»²⁸.

З віддалі в 50 років одним із безпосередніх учасників було оприлюднено оцінку феномену походу. В його розумінні вона наступна: «У 1-му Зимовому Поході дивізії Дієвої Армії УНР звели понад 50 боїв, не рахуючи кінцевого прориву фронтів XIV більшовицької армії і тільки кілька з них було невдалих, як, наприклад, погром 3-ої дивізії Кавказькою збірною кінною дивізією Добрармії, в якій 26 грудня 3-тя дивізія втратила 11 вояків забитих, 100 вояків полонених, 2 гармати, 5 кулеметів та обози постачання і санітарний»²⁹.

Велику заслугу за вміле проведення операцій 1-го Зимового Походу, безсумніву, має командарм ген. М. Омелянович-Павленко і його шеф штабу полк. А. Долуд, хоч присутність в армії таких видатних партизанських отаманів, як Ю. Тютюнник і Т. Гулий-Гуленко, без сумніву, мала теж своє значення. Цим ми ніяк не збираємося обезцінити вкладу інших командирів, як ген. О. Загородський...»³⁰.

Закінчення бойових дій, період інтернування на території Польщі, після його закінчення перехід до життя в якості цивільної особи – ці події неминуче виявили інші іпостасі непересічної особистості О.О. Загородського, що, як бачиться, може стати об'єктом подальшого їхнього дослідження. Закінчився земний шлях О.О. Загородського. Часопис «Тризуб» помістив відповідне повідомлення, частину його наводимо нижче: «4 серпня 1968 р. в Нью-Йорку несподівано помер на 79 р. свого життя ген-полк. армії УНР Олександр Загородський, лицар Ордена Залізного Хреста та Хреста С. Петлюри. Похорон відбувся ц. р. на Українському Православному цвинтарі у Баунд-Брук»³¹.

Альманах «У 50-річчя Зимового Походу Армії УНР 6.12.1919 – 6.05.1920» було видано бойовими побратимами ген. О.О. Загородського в 1973 році, але про нього не забули. Василь Прохода у невеликому за обсягом спогаді «Зимовий похід Армії УНР» помістив і портрет свого командира – О.О. Загородського, підписавши: «Ген-полк. Олександр ЗАГОРОДСЬКИЙ. Командир 2-ої Волинської Дивізії в часі Зимового Походу. Другий заступник Командарма. Нар. 10 квітня 1889 р. в с. Зеленків, Уманщина, помер 4 серпня 1968 р. в Нью-Йорку. Похований на Укр. Правосл. цвинтарі – Пантеоні в Бавнд-Бруку».

Завершуючи дослідження життєвого шляху генерала О.О. Загородського, проведемо завдяки використанню масиву мемуарної літератури, зокрема, його життя в служінні Україні, зауважуємо множинну виявів його сформованої іпостасі вояка на тлі

²⁸ Омелянович-Павленко М. (Ст.). Зимовий похід, 6.XII.1919 – 5.V.1920. Каліш: Друк. вид-ва «Чорномор», 1934. С. 100.

²⁹ Шанковський Л. І-й Зимовий Похід: ідея і чин // Альманах «У 50-річчя Зимового Походу Армії УНР». Нью-Йорк, 1973. С. 19.

³⁰ Ibid. С. 20.

³¹ Тризуб. Орган Української Національно-Державної Думки. Нью-Йорк 1968. Ч. 50. С. 23-24.

повсякденної бойової обстановки. Зауважмо, що особливо виразно вона виявилася у період національно-визвольних змагань 1917-1921 рр. Саме вона – іпостась – вбачається результатом внутрішньої сутності О.О. Загородського, водночас, і наслідком професійної діяльності вояка та командира.

Подяка. Автор висловлює щире вдячність Астапцевій Христині Андріївні, молодшому науковому співробітнику відділу зарубіжної україніки Інституту книгознавства Національної бібліотеки України ім. В.І. Вернадського за допомогу в роботі з виданнями української діаспори.

REFERENCES

- Dotsenko, O.** (2001). *Zymovyi pokhid (6.XII.1919 – 6.VI.1920)* [Winter campaign (6.XII.1919 – 6.VI.1920)]. Kyiv: Vydavnytstvo im. Oleny Telihy [in Ukrainian].
- Fedenko, P.** (1972). *Mynulo pivstolittia: zymovyi pokhid Armii Ukrainiskoi Narodnoi Respubliky, 1919-1920 rr.* [Half a century passed: winter campaign of the Army of the Ukrainian People's Republic, 1919-1920]. New York; Jersey city: Svoboda [in Ukrainian].
- Kolianchuk, O.M., Lytvyn, M.R. & Naumenko, K.Ye.** (1995). *Heneralitet ukrainskykh vyzvolnykh zmahani: Biohramy generaliv ta admiraliv ukrainskykh viiskovykh formuvan pershoi polovyny XX st.* [Generality of Ukrainian Liberation Competitions: Biograms of generals and admirals of Ukrainian military formations of the first half of the twentieth century]. Lviv: Instytut ukrainoznavstva im. I. Krypiakevycha NAN Ukrainy [in Ukrainian].
- Krat, M. & Hrinchenko, F.** (Ed.) (1973). *Almanakh «U 50-richchia Zymovoho Pokhodu Armii UNR. 6.12.1919 – 6.05.1920»* [In the 50th Anniversary of the Army's Winter Hike UNR. 6.12.1919 – 6.05.1920]. New York [in Ukrainian].
- Kunch, Z.Y.** (2005). *Universalnyi slovnyk ukrainskoi movy* [A universal dictionary of the Ukrainian language]. Ternopil: Navchalna knyha-Bohdan [in Ukrainian].
- Mazepa, I.** (2003). *Ukraina v ohni ta buri revoliutsii 1917-1921 rr.* [Ukraine in the fire and storm of the Revolution of 1917-1921]. Kyiv: Tempora [in Ukrainian].
- Omelianovych-Pavlenko, M.** (2007). *Spohady komandarma (1917-1920): Dokumentalno-khudozhnie vydannia* [Memoirs of the Commander (1917-1920): Documentary and Artistic Edition]. Kyiv: Tempora [in Ukrainian].
- Omelianovych-Pavlenko, M. (St.)** (1934). *Zymovyi Pokhid, 6.XII.1919 – 5.V.1920* [Winter Campaign, 6.XII.1919 – 5.V.1920]. Kalish: «Chornomor» [in Ukrainian].
- Samovydet, P.** (1949). *Zymovyi pokhid: Trydtsiati rokovyny, 1919-1949: politychnyi ohliad* [Winter Campaign: Thirtieth Anniversary, 1919-1949: A Political Review]. W.p. [in Ukrainian].
- Shankovskiy, L.** (1973). *Pershyi Zymovyi Pokhid: ideia i chyn* [First Winter Campaign: Idea and Rank]. In Krat, M. & Hrinchenko, F. (Ed.) *Almanakh «U 50-richchia Zymovoho Pokhodu Armii UNR»*. New York, P. 17-22 [in Ukrainian].
- Sribniak, I.V.** (1997). *Obezzbroiena, ale ne skorena: Internovana Armiia UNR u taborakh Polshchi y Rumunii (1921-1924 rr.)* [Unarmed, but not subjugated: UNR International Army in the camps of Poland and Romania (1921-1924)]. Kyiv-Filiadelfia [in Ukrainian].
- Tiutiunnyk, Yu.** (1923). *Zymovyi pokhid 1919-20 rr.* [Winter Campaign in 1919-20]. Kolomyia: Trembita [in Ukrainian].
- Tynchenko, Ya.** (1995). *Ukrainske ofitserstvo: shliakhy skorboty ta zabuttia. 1917-1921. Ch. 1: Bibliografichno-dovidkova* [Ukrainian Officers: Ways of Sorrow and Forgetting. 1917-1921. Part 1: Bibliographic reference]. Kyiv: Tyrazuvalnyi tsentr URP [in Ukrainian].
- Tynchenko, Ya.** (2007). *Ofitserskiy korpus Armii Ukrainiskoi Narodnoi Respubliky (1917-1921): biohrafichnyi dovidnyk* [Officer Corps of the Ukrainian People Republic Army (1917-1921): biography guide]. Kyiv: Tempora [in Ukrainian].

Maria Rohozha

(Pavlo Tychyna Uman State Pedagogical University, Uman, Ukraine)

e-mail: rohozhamm@ukr.net

ORCID: <https://orcid.org/0000-0002-9545-830X>

Personality of General O.O. Zahrodskyi (Based on Memoirs)

The relevance of the study of the personality of Zahrodskyi as a soldier is primarily caused by a lack of separate study analyzing his life path in the context of military service in a difficult period of military and political struggle for the independence of Ukraine. In addition, it corresponds to the current trend in the modern historical science of Ukraine – the transition from the study of event history to the study of personalities who have made a significant contribution to the development of society and the variety of its existence.

Thus the goal of the paper is to trace through the person of O.O. Zahrodskyi the process of forming the personality of a professional soldier against the background of the national liberation struggles of 1917-1921 in their diversity, the difficulties of everyday life, and in particular, the successes and failures of the struggle far beyond the studied period. The goal is realized through the implementation of tasks, including the consecutive study of Zagrodskyi's life path overfilled with a daily sense of tension due to the combat situation, and to analyze his professional activity and the process of formation as a commander. Everyday control of a large military unit, making and analysis of decisions opened up various aspects of the personality of Zagrodskyi as a soldier for understanding and analyzing.

In conclusion, we should note that the understanding of all the aspects of his personality was the result of the study of a great number and variety of opinions and judgments in the array of memoirs. Quantitatively rich in various facts about Zahrodskyi as a soldier, the information array significantly enriched the knowledge space of the national liberation struggles period, and not only concerning the head of Volyn Composite Group of Forces, General O.O. Zahrodskyi.

From the point of view of prospects, the review of the studied memoir literature revealed certain information lacunae that need to be filled with further research in the future. It's about the conditions and process of the internment of military units of the UNR Army on the territory of Poland, the organization of their internal life, the end of the internment period, and the afterlife of ordinary soldiers and officers of the UNR Army. We are also talking about Volyn composite group (after internment it was reorganized into a Separate Volyn Division), the materials about which are stored in the Central State Archives of Ukraine (funds 2282, 3238).

Keywords: Zahrodskyi, personality, choice, service, UNR

Надійшла до редакції / Received: 26.02.2020

Схвалено до друку / Accepted: 01.06.2020